

Sylabus Warsztatów Doświadczeniowych Interaktywna i Zintegrowana Metodologia Arteterapii w Opiece Paliatywnej i Wsparciu w Żałobie

Tłum. Krzysztof M. Ciepliński

TEMAT 1) Terapia z wykorzystaniem fotografii w edukacji na temat śmierci: podtrzymywane więzi

Moduł ten będzie dotyczyć wykorzystania technik fotograficznych w opartej o doświadczenie edukacji na temat śmierci, skupiając się na kwestii kontynuacji więzi z osobą zmarłą. Według Weisera, terapia przy pomocy fotografii reprezentuje formę interwencji, która poprzez medium fotografii pozwala osobie na projekcję jej wewnętrznego świata na zdjęcia, sprzyjając osiągnięciu przez nią pogłębionej samoświadomości i odkrywaniu aspektów, które w przeciwnym razie pozostałyby ukryte. Z tego powodu terapia z wykorzystaniem fotografii, a zwłaszcza technika "Foto-projekcji", może być z powodzeniem stosowana w edukacji na temat śmierci, aby pomóc ludziom wyrazić ich uczucia dotyczące śmierci i straty. Może ona również pomóc osobom w żałobie w zarządzaniu podtrzymywanymi relacjami lub przywiązaniami do zmarłego (continuing bonds), pozwalając im na zbadanie ich natury, która może być „pomocna” w przebiegu żałoby albo nieadaptacyjna, w zależności od tego, czy osobie w żałobie uda się odzyskać sens życia, jak to wyjaśniają Klass i Field.

Kompetencje do osiągnięcia: Po zakończeniu tego modułu uczestnicy będą potrafili...

- Zrozumieć i wyjaśnić podstawowe zasady terapii z wykorzystaniem fotografii, ze szczególnym uwzględnieniem koncepcji projekcji wewnętrznych emocji i doznań pacjenta poprzez fotografię
- Zrozumieć i zastosować pięć głównych technik terapii fotografiami (zdjęcia wykonane przez pacjenta, zdjęcia pacjenta zrobione przez innych, autoportrety, albumy rodzinne i Foto-Projekcja) opisanych przez Judy Weiser
- Wyjaśnić czym są podtrzymywane więzi i zrozumieć zasadniczą różnicę między adaptacyjnymi i nieadaptacyjnymi ich formami
- Kontekstualizować zastosowanie fototerapii, w szczególności dotyczących technik "Foto-Projekcji" i "albumów rodzinnych", w edukacji na temat śmierci, aby pomóc osobie w żałobie opracować strategię i zbadać z nią ewentualną obecność i charakter podtrzymywanych więzi, wzmacniając adaptacyjny proces żałoby

Metody dydaktyczne: nagranie prezentacji, forum internetowe, sesja synchroniczna dotycząca technik pracy z fotografiami, quiz.

Literatura podstawowa:

1. Field, N. P. (2006). Continuing bonds in adaptation to bereavement: Introduction. *Death Studies*, 30, 709–714.
2. Klass, D., & Walter, T. (2001). Processes of grieving: How bonds are continued. In M. S. Stroebe, R. O. Hansson, W. Stroebe, & H. Schut (Eds.), *Handbook of*

bereavement research: Consequences, coping, and care (p. 431–448). American Psychological Association.

3. Testoni, I. (2015). *L'ultima nascita. Psicologia del morire e Death Education*. Torino, Italia: Bollati Boringhieri.
4. Testoni, I. (2020). *Psicologia palliativa: Intorno all'ultimo compito evolutivo*. Torino, Italia: Bollati Boringhieri. (se le citazioni massime sono 5 io questa la toglierei anche...)
5. Testoni, I., Iacona, E., Fusina, S., Floriani, M., Crippa, M., Maccarini, A., & Zamperini, A. (2018). "Before I die I want to ...": An experience of death education among university students of social service and psychology. *Health Psychology Open*, 5(2). doi: 10.1177/2055102918809759
6. Weiser, J. (1999). *Phototherapy Techniques: Exploring the Secrets of Personal Snapshots and Family Albums*. London, England: Routledge.

TEMAT 2) Psychodrama, atom społeczny i śmierć

W tym module zajmiemy się koncepcją J. L. Moreno dotyczącą śmierci społecznej. Atom społeczny jest uważany za najmniejszą jednostkę społeczną złożoną z ludzi, z którymi mamy relacje uczuciowe przyciągania i odpychania. Relacje interpersonalne mogą być martwe lub żywe, prawdziwe lub w fantazji, lecz są niezbędne w codziennym życiu klienta. Jeśli ktoś umrze, atom społeczny przed i po będzie wyglądał inaczej, nie zawsze da się zastąpić osobę zmarłą, straci się tym samym część siebie. Genosocjogram wykorzystuje do tego perspektywę transgeneracyjną. Dokonane tu omówienie obejmuje krótki przegląd historii socjometrii i inwentarza atomu społecznego, przykładowy kwestionariusz, przykłady przypadków klinicznych oraz wskazówki i zasady ich bezpiecznego wykorzystania w praktyce klinicznej.

Kompetencje do zdobycia. Po zakończeniu tego modułu uczestnicy będą potrafili:

- Zdefiniować pojęcie atomu społecznego, genosocjogramu i śmierci społecznej.
- Wyjaśnić tło atomu społecznego, genosocjogramu i śmierci społecznej.
- Wdrożyć atom społeczny i genosocjogram za pomocą psychodramy i poradzić sobie z ich praktycznym wykorzystaniem.
- Dokonać ewaluacji atomu społecznego oraz znaleźć pomysły na "leczenie zaburzeń atomu społecznego".

Metody dydaktyczne: nagranie prezentacji, forum internetowe, warsztat synchroniczny online, quiz.

Literatura podstawowa:

1. Ancelin-Schuetzenberger, A., Holmes, P., & Karp, M. (1991). The drama of the seriously ill patient: Fifteen years' experience of psychodrama and cancer. In P. S. Holmes & M. Karp (Eds.), *Psychodrama: Inspiration and technique* (pp. 203-224). Tavistock/Routledge.

- Dayton, T. (2005). The living stage: A step-by-step guide to psychodrama, sociometry, and experiential group therapy. Health Communications. (social atom: pp. 83-98).
- Moreno, J. L. (1947). The social atom and death. *Sociometry*, 10(1), 80-84.
- Siroka, R. W., & Schloss, G. A. (1968). The death scene in psychodrama. *Group psychotherapy*, 21(4), 202-205.
- Abraham, A. (1972). Death and psychodrama. *Group psychotherapy and psychodrama*, 25(3), 84-92.

TEMAT 3) Intermodalna terapia sztuką z osobami dorosłymi w żałobie

Moduł ten wprowadza w zasady Intermodalnej Terapii Sztuką oraz modelu Psychodramy CBN. Moduł skupi się na tym, jak zapewnić dorosłym w żałobie wsparcie emocjonalne oparte na sztuce intermodalnej, jak również na technikach dotyczących pracy z żałobą. Podkreślone zostanie również znaczenie świadomości i elastyczności osób dorosłych w obrębie ich ról w sytuacji kryzysów zdrowotnych oraz kryzysów związanych ze stratą.

Kompetencje do zdobycia: Po zakończeniu tego modułu uczestnicy będą potrafili:

- Wyjaśnić, czym są terapie kreatywne oraz psychodrama.
- Wyjaśnić teorię ról Moreno oraz to jak ją zastosować w procesie żałoby.
- Przedstawić zasady intermodalnej terapii sztuką i jej zastosowanie w pracy z żałobą.
- Opisać podstawy modelu psychodramy CBN, rolę metafory i procesu dramatycznej eksternalizacji w uzyskiwaniu samokontroli.
- Zastosować techniki spektrogramu żałoby, kierowanych wyobrażeń oraz projekcji roli.

Metody dydaktyczne: nagranie prezentacji, forum internetowe, warsztat synchroniczny online, quiz.

Literatura podstawowa:

- Azoulay, B & Orkibi, H. (2015). The four-phase CBN Psychodrama model: A manualized approach for practice and research. *The Arts in psychotherapy*, 42, 10-18
- Blatner, A. (2000). Psychodramatic methods for facilitating bereavement. In P. F. Kellerman & M. K. Hudgins (Eds.), *Psychodrama with trauma survivors: Acting out your pain* (pp. 41-50). Jessica kingsley publishers.
- Bouza, M. F., & Barrio, J. A. E. (2000). Brief psychodrama and bereavement. In P. F. Kellerman & M. K. Hudgins (Eds.), *Psychodrama with trauma survivors: Acting out your pain* (pp. 51-59). Jessica kingsley publishers.
- Dayton, T. (2005). *The living stage: A step-by-step guide to psychodrama, sociometry, and experiential group therapy*. Health Communications. (pp. 147-166, & pp. 265-287).
- Estrella, K. (2005). Expressive therapy: An integrated arts approach. In C. Malchiodi, A. (Ed.), *Expressive therapies* (pp. 183-209). New York: Guilford Press.

TEMAT 4) Psychodrama w samoopiece: Opieka nad osobą opiekującą się

Moduł ten będzie dotyczył potrzeb opiekunów pracujących z pacjentami umierającymi, aby umożliwić im samoopiekę - zaspokojenie własnych potrzeb: fizycznych, komunikacyjnych i emocjonalnych. Praca z umierającymi ludźmi może być stresująca, szczególnie jeśli personel/opiekunowie doświadczają osobistej żałoby i straty. Taka praca może sprawić, że personel zetknie się z osobistym niepokojem dotyczącym straty i śmierci. Psychodrama może zaoferować tym osobom profesjonalne instrumenty i techniki umożliwiające przetwarzanie i radzenie sobie z ich własnym doświadczeniem. Psychodrama może być sposobem radzenia sobie ze stresującymi sytuacjami w życiu osobistym oraz w relacjach z pacjentami, współpracownikami i kierownikami w miejscu pracy.

Kompetencje do zdobycia. Po zakończeniu tego modułu uczestnicy będą potrafili:

- Zidentyfikować własne potrzeby w zakresie opieki nad pacjentami u kresu życia
- Wyjaśnić strategie pracy ze stresem w zakresie samoopieki
- Zaprojektować działania wykorzystujące techniki psychodramy do samoopieki, konstruktywnej komunikacji i zarządzania stresem w pracy
- Zademonstrować/wprowadzić te działania przy użyciu technik psychodramy

Metody dydaktyczne: nagranie prezentacji, forum internetowe, warsztat synchroniczny online, quiz.

Literatura podstawowa:

1. Coulehan, J., & Clary, P. (2005). Healing the healer: Poetry in palliative care. *Journal of Palliative Medicine*, 8(2), 382-389.
2. Tjasink, M., & Soosaipillai, G. (2019). Art therapy to reduce burnout in oncology and palliative care doctors: a pilot study. *International Journal of Art Therapy*, 24(1), 12-20.
3. Quin, B. J. (1991). Healing the healers: Psychodrama with therapists. In P. S. Holmes & M. Karp (Eds.), *Psychodrama: Inspiration and Technique* (pp. 227-244). Tavistock/Routledge.
4. Watson, M. S. a., Campbell, R. a., Vallath, N. a., Ward, S. a., & Wells, J. a. (2019). Self-care for health professionals. In *Oxford handbook of palliative care* (3rd ed., pp. 835-841). Oxford University Press.